

“Ένα μάθημα για τον Χριστό από τον Μ. Αθανάσιο”

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μάνης](#)

Του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ΄

Είχε δίκαιο, ο έθνικός μας ιστορικός, ο Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος, όταν έγραφε, ότι ο Μέγας Άθανάσιος, «ἀπέβη ὁ ἀγιώτερος τῶν ἡρώων ἢ μᾶλλον ὁ ἡρωϊκώτερος τῶν ἀγίων» (Ιστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. 2, σελ. 510), καί πολύ περισσότερο είχε δίκαιο, ο Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, όταν ἔλεγε: «Ἀθανάσιον ἐπαινῶν ἀρετὴν ἐπαινέσομαι· ταῦτόν γάρ ἐκεῖνόν τε εἰπεῖν καί ἀρετὴν ἐπαινέσαι» (ΒΕΠΕΣ 59, 148). Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, εἶναι ἀναντιρρήτως μία ἐκ τῶν περιφανεστέρων προσωπικοτήτων τῆς Ἐκκλησίας. Φλογερός μαχητής καί ὁμολογητής τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἔλυσε θεμελιώδη προβλήματα καί θέματα τῆς Ἐκκλησίας, ἀντιμετώπισε ἐπιτυχῶς τήν φοβερή αἵρεση τοῦ Ἀρείου καί θεμελίωσε πολύ οὐσιαστικά τήν ὀρθόδοξη χριστιανική τριαδολογία, ἤδη ἀπό τόν 4ο αἰῶνα. Ὑπέστη βέβαια πολλές διώξεις καί ἔξορίες, ἀλλά πάντοτε παρέμενε μέ ἀκατάβλητο θάρρος, μέ ἀδαμάντινο χαρακτήρα, μέ

άκλόνητη πίστη, μέ άκάματη σταθερότητα στην όρθόδοξη διδασκαλία. Έκοιμήθη τό 373, δράσας ώς Έπίσκοπος 45 όλόκληρα έτη, έκ τών όποίων διήλθε πλέον τών 15 στην έξορία. Στίς 18 Ιανουαρίου τιμάται από την Έκκλησία ή μνήμη του καί στίς 2 Μαΐου ή άνακομιδή τών ιερών λειψάνων του.

Ωστόσο, στίς ήμέρες μας έλκύει την προσοχή μας ένα θέμα στό όποίο χρειάζεται πολλή καθοδήγηση καί χριστιανική μόρφωση καί αυτό τό θέμα είναι τό Πρόσωπο του Ίησοϋ Χριστοϋ. Τό Πανάγιον Πρόσωπον, τό όποίο συνεχώς βάλλεται ή κακοποιείται ή έμπαίζεται ή δέχεται τά πυρά τής τυραννίας του όρθου λόγου. Επί πλέον κυκλοφορεί καί μία άντιευαγγελική ρητορική καί φρασεολογία περί του Ίησοϋ Χριστοϋ καί πολύς κόσμος έξακολουθεί νά βρίσκεται σέ άγνοια ή ήμιμάθεια ή καί σέ άποξένωση από τό θεανδρικό Πανάγιον Πρόσωπο του Κυρίου.

Κατά συνέπειαν, τυγχάνει άρήδιλος άνάγκη νά άναθερμανθεϊ ή αλήθεια περί του Χριστοϋ, ώς του Μοναδικου Λυτρωτοϋ τών ανθρώπων από την άμαρτία καί τόν θάνατο. Πλείστοι λησμονοϋμε ότι ό Χριστός είναι τό Α καί τό Ω πάσης θεωρίας καί πάσης ζωής, ότι είναι γιά τόν καθένα μας τό Φώς, ή Αλήθεια, ή Ζωή, τό Ύδωρ, ή Άνάστασις, ή Αγάπη, ό Άρτος τής ζωής μας. Λησμονοϋμε ότι «ούκ έστιν έν άλλω οϋδενί ή σωτηρία οϋδέ γάρ όνομά έστιν έτερον υπό τόν οϋρανόν τό δεδομένον τοίς άνθρώποις, έν ω δεϊ σωθῆναι ήμᾶς» (Πράξ. δ',12). Καί τό Όνομα, «τό υπέρ πᾶν όνομα» είναι ό Χριστός. Έπειτα έχει διαπιστωθεϊ καί τοϋτο, ότι λόγος περί Θεοϋ ή περί θρησκείας ασφαλώς καί γίνεται. Αλλά λόγος περί του Χριστοϋ αποφεύγεται. Όδηγούμεθα όλίγον κατ' όλίγον σέ μία άποχριστιανοποίηση τής κοινωνίας. Η έν Χριστῷ ζωή θεωρείται πολλάκις έμπόδιο γιά την άνομία μας, γιά την έπιβολή τής πολύμορφης άμαρτίας. Ό Χριστός βρίσκεται σέ έξορία, μακράν του ιδιωτικοϋ, οίκογενειακοϋ, επαγγελματικοϋ καί δημόσιου βίου. Ό σύγχρονος έκκοσμιευμένος καί υλόφρων άνθρωπος διαπιστώνουμε ότι δέν θέλει τόν Χριστό στή ζωή του.

Γι' αυτό, άξίζει νά άφήσουμε τόν Μέγα Άθανάσιο νά μᾶς όδηγήσει καί πάλιν στή ζῶσα χριστοκεντρικότητα. Όδηγός είναι τά σπουδαιότατα συγγράμματά του. Σ' αϋτά, κυρίως στό «Περί ένανθρωπήσεως», στό «Κατά άρειανών Α' - Γ'», στό «Περί τής έν Νικαία Συνόδου» αλλά καί σέ όμιλίες του όπως «Είς τό πάθος του Κυρίου καί είς τόν Σταυρόν», ό σοφός Πατήρ τής Έκκλησίας, αληθώς, έρχεται καί μᾶς καθοδηγεϊ στην σώζουσα αλήθεια περί του Προσώπου του Ίησοϋ Χριστοϋ. Ό μέγας αϋτός Ιεράρχης στηρίζεται στην Αγία Γραφή καθ' ότι γράφει: «Οί Γραφές διά θεολόγων άνδρῶν παρά Θεοϋ έλαλήθησαν καί έγράφησαν· ήμεϊς δέ παρά τών αϋταίς έντυγχανόντων θεοπνεύστων διδασκάλων, οί καί μάρτυρες τής Χριστοϋ θεότητος γεγόνασι, μαθόντες μεταδίδομεν» (Περί ένανθρωπήσεως, ΡG 25, 196).

Έπειτα, άν στην αίρετική του δοξασία, ό δυσσεβής έκεϊνος Άρειος, διεκήρυττε

ὅτι, «ὅπως ὅλα τὰ κτίσματα, ἔτσι καί ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι κτίσμα καί ποίημα καί ὅπως ὅλα δέν ἦσαν πρότερον ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἔγιναν ὕστερον, ἔτσι καί Αὐτός, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἦτο κάποτε καιρός, κατὰ τὸν ὁποῖον δέν ὑπῆρχε, ἀλλ' ἔχει καί Αὐτός ἀρχή», ὁ θεοφόρος Μέγας Ἀθανάσιος ἔρχεται καί ἀντικρούει, θεολογεῖ καί θεμελιώνει τὴν Χριστολογία, ὅπως τὴν ἐξέφρασε καί διετύπωσε κατόπιν ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὸ 325 στή Νίκαια τῆς Βιθυνίας. Χρησιμοποίησε ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος τίς σπουδαιότατες ἐκφράσεις «γέννημα τῆς οὐσίας», «Υἱὸς φύσει μονογενής», «φύσει καί ἀληθινὸς Υἱός», «Λόγος ἐστὶν αἰδὶς φύσει τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ ὁ Υἱός» τίς ὁποῖες καί διαβάζουμε στό «Κατὰ ἀρειανῶν», δεύτερο ἔργο του. Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τελικά, μέ τὴν θεολογικὴ συνδρομὴ τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου δογματίσει τὰ σχετικὰ γνωστὰ ἄρθρα στό Σύμβολο τῆς Πίστεως περὶ τοῦ Χριστοῦ καί περαιτέρω ἀπεφάνθη τὸν ἀφορισμὸν εἰς τοὺς λέγοντας: «ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν» καί «πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν» καί ὅτι «ἐξ οὐκ ὄντων» ἐγένετο, ἢ «ἐξ ἐτέρας ὑποστάσεως» ἢ «οὐσίας» ἢ «κτιστόν» ἢ «τρεπτόν» ἢ «ἄλλοιωτόν» τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ὁ θεόπνευστος Ἀθανάσιος μέ τὴν ὅλη του παιδεία, πραγματικὰ θεολόγησε γιὰ νὰ κατανοηθοῦν σαφῶς οἱ δύσκολες ἔννοιες καί λέξεις: Θεός καί Υἱός, γέννησις καί αἰωνιότητα, ὁμοούσιον καί ὑπόστασις, ἢ ἐκ Πατρὸς γέννησις καί ἢ ἐν χρόνῳ γέννησις, ἢ ἐνανθρώπησις, ἢ ἐν Χριστῷ κένωσις κ.ἄ.

Ἐνα ἀκόμη σημαντικὸ σημεῖο τῆς χριστολογίας τοῦ Ἀθανασίου, τὸ ὁποῖο ὀφείλουμε νὰ ἀναφέρουμε εἶναι ἡ σύναψη τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλως ἢ δυνατότητα τῆς σωτηρίας του. Δηλαδή, γράφει, πολὺ χαρακτηριστικά, ὁ ἱερός Πατὴρ καί Διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας ὅτι: «Εἰ κτίσμα ἦν ὁ Υἱός, ἔμενεν ἄνθρωπος οὐδέν ἦττον θνητός, μὴ συναπτόμενος τῷ Θεῷ. Οὐ γάρ κτίσμα συνῆπτε τὰ κτίσματα τῷ Θεῷ, ζητοῦν καί αὐτὸ τὸν συνάπτοντα· οὐδέ τὸ μέρος τῆς κτίσεως σωτηρία τῆς κτίσεως ἂν εἴη, δεόμενον καί αὐτὸ σωτηρίας... κατὰ τὴν συγγένειαν τῆς σαρκὸς ἠλευθερώθημεν καί λοιπὸν συνήφθημεν καί ἡμεῖς τῷ Λόγῳ» (Κατὰ ἀρ. Β' 69) καί ἔπειτα: «Οὐκ ἂν ἐθεοποιήθη ὁ ἄνθρωπος, εἰ μὴ φύσει ἐκ τοῦ Πατρὸς καί ἀληθινὸς καί ἴδιος αὐτοῦ ἦν ὁ Λόγος ὁ γενόμενος σὰρξ. Διὰ τοῦτο γάρ τοιαύτη γέγονεν ἡ συναφή, ἵνα τῷ κατὰ φύσιν τῆς θεότητος συνάψῃ τὸν φύσει ἄνθρωπον καί βέβαια γένηται ἡ σωτηρία καί ἡ θεοποίησις αὐτοῦ» (ὁπ. παρ. 70).

Ἔτσι ἔχει παραμείνει στή θεολογία τῆς Ἐκκλησίας τὸ μέγα ἀπόφθεγμα του ὅτι: «ὁ Λόγος ἐνηθρώπησεν ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν» (PG 25, 192). Αὐτὰ τὰ λόγια σαφῶς καί καταφάσκουν τὴν σωτηριολογικὴ χριστολογία τοῦ θεοφόρου πατρὸς.

Ἐνα δέ τελευταῖο σημεῖο, ἄξιο προσοχῆς, τῆς διδασκαλίας τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου εἶναι καί ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στό θέμα τοῦ θανάτου, διότι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἐννοεῖται ὅτι ἔχει ὡς προϋπόθεση τὸν θάνατο τῆς μεταπτωτικῆς φθορᾶς. Ἔτσι ὁ Υἱὸς καί Λόγος τοῦ Θεοῦ «συνιδὼν ὅτι ἄλλως οὐκ

ἄν λυθείη τῶν ἀνθρώπων ἡ φθορά, εἰ μή διὰ τοῦ πάντως ἀποθανεῖν, οὐχ οἷον τε δέ ἦν τόν Λόγον ἀποθανεῖν, ἀθάνατον ὄντα καί τοῦ Πατρός Υἱόν, τούτου ἕνεκεν τό δυνάμενον ἀποθανεῖν ἑαυτῷ λαμβάνει σῶμα, ἵνα τοῦτο τοῦ ἐπὶ πάντων Λόγου μεταλαβόν, ἀντί πάντων ἱκανόν γένηται τῷ θανάτῳ καί διὰ τόν ἐνοικίσαντα Λόγον ἄφθαρτον διαμεῖναι καί λοιπόν ἀπό πάντων ἡ φθορά παύσεται τῇ τῆς ἀναστάσεως χάριτι» (PG 25, 112). Ὁ Χριστός μέ τήν ἐνανθρώπησίν Του «ἠφάνισε τόν θάνατον» καί θά γράψει ὁ Μ. Ἀθανάσιος: «Ὅθεν, ὁ Χριστός, εἰκότως ἔλαβε σῶμα θνητόν, ἵνα καί ὁ θάνατος ἐν αὐτῷ λοιπόν ἐξαφανισθῇ διυνηθεῖ καί οἱ κατ' εἰκόνα πάλιν ἀνακαινισθῶσιν ἄνθρωποι» (ὅπ. παρ. 120). Ἐπέτυχε τελικά τήν ἀφθαρσίαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, καθ' ὅτι ὁ Χριστός «εἰ καί ἀπέθανε (τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ) διὰ τό ὑπέρ πάντων λύτρον, ἀλλ' οὐκ οἶδε φθοράν. Ὀλόκληρον γάρ ἀνέστη, ἐπεὶ μηδέ ἄλλου τινός ἀλλ' αὐτῆς τῆς ζωῆς ἦν τό σῶμα» (ὅπ. παρ. 133). Ὁ Κύριος εἶναι, λοιπόν, ἡ αὐτοζωή, ἡ Ἀνάστασις καί δώρησε στόν ἄνθρωπο τήν ἀνάστασι. Συγκεκριμένα γράφει ὁ Μ. Ἀθανάσιος: «Ὑστερον ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν πάντων ἔλαβε σῶμα καί τήν μέν οἰκουμένην περί Πατρός ἐδίδαξε, τόν δέ θάνατον κατήργησε, πᾶσι δέ τήν ἀφθαρσίαν ἐχαρίσατο διὰ τῆς ἐπαγγελίας τῆς ἀναστάσεως, ἀπαρχήν ταύτης τό ἴδιον ἐγείρας σῶμα, καί τρόπαιον αὐτό κατά θανάτου καί τῆς τούτου φθορᾶς ἐπιδειξάμενος τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ». (ὅπ. παρ. 152). Καί σ' ἄλλο σημεῖο ὑπογραμμίζει: «Οὐκ ἀπολλύμεθα διαλυόμενοι, ἀλλ' ὡς σπειρόμενοι ἀναστησόμεθα, καταργηθέντος τοῦ θανάτου κατά τήν τοῦ Σωτῆρος χάριν» (ὅπ. παρ. 132). Καί γι' αὐτόν τόν θάνατον, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, θά τονίσει: «Πάλαι μέν γάρ πρίν τήν θείαν ἐπιδημίαν γενέσθαι τοῦ Σωτῆρος, φοβερός ἦν καί αὐτοῖς τοῖς ἀγίοις ὁ θάνατος, καί πάντες τούς ἀποθνήσκοντας ὡς φθειρομένους ἐθρήνουν· ἄρτι δέ τοῦ Σωτῆρος ἀναστήσαντος τό σῶμα, οὐκέτι μέν ὁ θάνατος ἐστὶ φοβερός, πάντες δέ οἱ τῷ Χριστῷ πιστεύοντες, ὡς οὐδέν αὐτόν ὄντα πατοῦσι».

Μετά ἀπ' ὅλα αὐτά, οὐδόλως θά πρέπει, οὔτε νά μυθολογοῦμε, οὔτε νά χλευάζουμε «γελῶντες μέ τά ἀχλεύαστα», οὔτε νά λέγουμε ἄτοπα καί ἀθεολόγητα ρήματα, ἀλλά καί οὔτε νά παραβαίνουμε τίς θεῖες ἐντολές. Πρός τόν Σωτῆρα Χριστόν νά προσβλέπουμε, γιατί ὅπως πάλιν γράφει ὁ Μ. Ἀθανάσιος: «Τά ψυχικά πάθη περιεῖλε (=καθάρισε) τῶν ἀνθρώπων ὁ Χριστός, ὥστε τούς μέν πόρνους σωφρονεῖν, τούς δέ ἀνδροφόνους μηκέτι ξίφους κρατεῖν, τούς δέ δειλία προκατεχομένους ἀνδρίζεσθαι» (ὅπ. παρ. 185). Καί ὡς ἐπίσης διακηρύττει ὁ ἱερός πατήρ, ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ Χριστός εἶναι ὁ Σωτήρ τοῦ κόσμου, ὁ «ἔλκων εἰς εὐσέβειαν, πείθων εἰς ἀρετήν, διδάσκων περί ἀθανασίας, εἰς πόθον τῶν οὐρανίων ἐνάγων, ἀποκαλύπτων τήν περί τοῦ Πατρός γνῶσιν, τήν κατά τοῦ θανάτου δύναμιν ἐμπνέων, ἐκάστῳ δεικνύων ἑαυτόν καί τήν τῶν εἰδώλων ἀθεότητα καθαιρῶν». (ὅπ. παρ. 149).

Πλήν ὅμως, διαπιστώνουμε, μετά πολλῆς θλίψεως, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, καί σήμερα

ἔπειτα ἀπό 20 αἰῶνες ἀγνοοῦν καί ἐπισωρεύουν ἀρνητικούς λογισμούς καί δέν κατανοοῦν τήν θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Εὐρίσκονται μακράν ἀπό τήν ὀρθή ἀπάντηση στό κορυφαῖο ἐρώτημα: Τί εἶναι ὁ Χριστός; Κατ' ἀκολουθίαν τοῦ φαινομένου αὐτοῦ καί αὕτη ἡ ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας καθίσταται ἀκατανόητη. Καί ἀκόμη περισσότερο, ἡ ὅλη συμπεριφορά ἀλλά καί ἡ διαλεκτική εἶναι ὡς «υἱῶν ἀπειθείας», ἀσεβείας καί ἀνυπακοῆς ὡς πρός τήν τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία. Ἔτσι τό Εὐαγγέλιον παραμένει κλειστό, ἡ θεία ἀποκάλυψη περιέργον τι καί ἡ κατά Χριστόν μάθηση ἀποβαίνει ἐξοβελιστέα. Εἶναι δέ γνωστόν, ὅτι κατά διάφορα χρονικά διαστήματα κυκλοφοροῦν πολλά βιβλία στή κατηγορία τῶν ἔργων fiction (μυθοπλασία). Εἶναι ἀποκυήματα τῆς φαντασίας τῶν συγγραφέων μέ ἐντυπωσιακούς ἐμπορεύσιμους τίτλους, πού θέλουν, αὐτά τά βιβλία, νά παρουσιάσουν τό Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά δυστυχῶς τό ἀλλοιώνουν καί τό παραμορφώνουν. Καθίστανται ἔτσι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἀσεβεῖς καί ἀνίεροι.

Καλούμεθα, λοιπόν, σέ μία βαθύτερη ἐκ νέου κατανόηση τοῦ θεανδρικοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ. Προβάλλει ἐπιτακτική ἡ ἀνάγκη ἐπανακατήχησης καί ἐπανευαγγελισμοῦ τοῦ λαοῦ μας. Ὡς ὠραιότατα ἔχει λεχθεῖ «δέν ὑπάρχουν πολλά ἢ ὀλίγα, οὔτε μικρά ἢ μεγάλα προβλήματα. Τό μόνο πρόβλημα εἶναι ἡ ἀπουσία τοῦ Χριστοῦ ἀπό τήν ζωή μας». Καί βέβαια, ἡ γνώση τοῦ Χριστοῦ, ἡ προσέγγιση τοῦ Παναγίου Προσώπου Του δέν εἶναι ἀπλῶς μία ἱστορία τοῦ παρελθόντος, οὔτε μία θεωρητική ἐνατένιση. Εἶναι μία βιωματική προσέγγιση, ἕνας τρόπος ζωῆς, μία μυστηριακή κοινωνία μαζί Του. Μόνον τότε, θά αἰσθανθεῖ ὑπαρξιακά ὁ ἄνθρωπος ὅτι ὁ Χριστός εἶναι τό «Φῶς τοῦ κόσμου», ὁ «Ποιμήν ὁ καλός», ὁ «Ἄρτος ὁ ζῶν», ἡ «Ἀνάστασις», ὁ «Ὡν καί ὁ Ἦν καί ὁ Ἐρχόμενος». Καί ὁ Κύριος συνεχῶς ἔρχεται στή ζωή τοῦ καθενός. Εἶναι ὁ εὐγενέστερος ἐπισκέπτης τῆς ψυχῆς τοῦ κάθε ἀνθρώπου, τῆς ἀνθρωπότητος. Αὐτός ὁ Χριστός, διαβεβαιώνει: «Ἰδοὺ ἔστηκα ἐπὶ τήν θύραν καί κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καί ἀνοίξῃ τήν θύραν καί εἰσελεύσομαι πρός αὐτόν καί δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καί αὐτός μετ' ἐμοῦ» (Ἀποκ. γ', 20).

Ἐξερχόμενοι, λοιπόν, ἀπό τό τῆς Ἀλεξανδρείας σπουδαστήριον, τοῦ πανσόφου Ἱεράρχου, τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου «ἀξίως τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ» πολιτευώμεθα.